

بررسی نقش تمییزی بین جنسیت و تئوری ذهن در پیش بینی
همدلی در بین دانش آموزان دختر و پسر ۸ تا ۱۰ سال

**The Role of gender and Theory of Mind in Predicting
Empathy Between girl and boy student 8-10 years**

کریم بابایی نادینلویی

دانشجو دکتری روانشناسی، دانشگاه ارومیه

نسیم پیرنابی خواه

دانشگاه محقق اردبیلی

Karim Babaei Nadinluei

PhD student, Oroumieh University: k.babayi66@yahoo.com

Nasim Pirnabikhah

Mohaghegh Ardabili University

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش تمییزی جنسیت و تئوری ذهن در پیش بینی همدلی در بین دانش آموزان دختر و پسر بود. برای اجرای این تحقیق از روش توصیفی- همبستگی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه کودکان پایه دوم و سوم دوره ابتدایی شهر اردبیل در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ تشکیل دادند. از این جامعه آماری تعداد ۲۰۰ دانش آموز ۱۰۰ دختر (۵۰ درصد) و ۱۰۰ پسر (۵۰ درصد) بر اساس نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب گردید. علاوه بر آن برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه (همدلی - بهر و تحلیل) کودکان، پرسشنامه ذهن خوانی از روی چشم های بار آن و کوهن استفاده شد. و نتایج بدست آمده با استفاده از روش رگرسیون چندگانه از طریق ورود همزمان و همبستگی پیرسون، و T مستقل تحلیل گردید. نتایج نشان داد که بین تئوری ذهن و همدلی و همدلی و جنسیت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین جنسیت و نظریه ذهن به خوبی توانستند همدلی را پیش بینی کنند و همچنین معلوم شد تفاوت معناداری از لحاظ متغیرهای تئوری ذهن و همدلی بین دانش آموزان دختر و پسر وجود دارد. بعبارت دیگر میانگین نظریه ذهن و همدلی در بین دانش آموزان دختر بیش از دانش آموزان پسر بود. بحث و نتیجه گیری: از آنجا که آموزش شناختی یکی از روشهای متداول آموزش است لذا برای افزایش همدلی می توان تئوری ذهن را خصوصا در بین پسران آموزش داد.

کلمات کلیدی: تئوری ذهن ، همدلی ، جنسیت ، دانش آموزان

Abstract

The aim of this study is The Role of gender and Theory of Mind in Predicting Empathy Methods: The method is descriptive – correlation and The population The study included all children in second grade and third grade primary school in Ardabil were in the ۲۰۱۵ school year. A sample of 200 students, 100 girls (50%) and 100 boys (50%), selected by multistage random cluster In order to measure empathy was used from Empathy test and To measure theory of mind was used Reading the Mind in the Eyes Task (RMET). Obtained Data were analyzed using multiple regressions through simultaneous entry method and Pearson correlation, and T-independent. Results: The results showed that there was a significant positive correlation between Theory of Mind and empathy and There is significant positive correlation between empathy and gender , and Theory of Mind and gender are well able to predict empathy, and it was found significant differences in the variables of the theory of mind and empathy There are male and female students. In other words, the average theory of mind and empathy among female students than male students. **Conclusion:** Since cognitive training is one of the common methods of training, to increase people's empathy, we can emphasize on the training variables such as theory of mind especially in boys.

Key word : Theory of Mind , Empathy, gender, student

مقدمه

همدلی یکی از ویژگی های مهم رفتار بین فردی در انسان است که برای برقراری ارتباط موثر در جهان اجتماعی ضروری است. در واقع همدلی نیروی برانگیزانندی رفتارهای اجتماعی و رفتارهایی است که انسجام گروهی را در پی دارد (ریف، کتلا و ولفرینگ^۱ ۲۰۱۰). به اشتراک گذاشتن احساسات و عواطف ویژگی اصلی مفهوم همدلی است (ایبانز، هوپر، گمپ، گویتیرز، ریورا-ری و تولد^۲، ۲۰۱۳). همدلی به معنای دیدن دنیا از زاویه دید دیگران، توانایی عاطفی برای تجربه هیجان های دیگران (برایانت، ۱۹۸۲) و توانایی شناختی فهم هیجانهای اشخاص دیگر (هاوکینز و تروبت^۳، ۲۰۰۰) است. تعریف متعددی در مورد همدلی وجود دارد ولی اغلب اندیشمندان آن را دارای ۳ عنصر اصلی می دانند: (۱) پاسخی اثر گذار بر دیگری که اغلب نه همیشه مستلزم آن است که فرد در حالت هیجانی فرد دیگر سهیم شود (۲) توانایی شناختی نگاه به دنیا از دیدگاه دیگری (۳) تنظیم هیجانی (دسیتی و جکسون^۴، ۲۰۰۶). هر یک از تعاریف یاد شده به یکی از دو جنبه هیجانی یا شناختی پرداخته اند که در این پژوهش به بررسی توانایی های شناختی فرد که در همدلی با دیگران کمک می کند خواهیم پرداخت. ادبیات تئوریک و پژوهشی اخیر پیرامون فرایندهای شناختی درک خود و دیگران و همدلی با آنها به توانایی تئوری ذهن اشاره می کنند (فلاول، فلاول و گرین^۵، ۱۹۸۳).

اصطلاح تئوری ذهن اول بار توسط پریماک و وودورف در سال ۱۹۷۸ برای بررسی اینکه شامپانزه ها مهارتهای ذهن خوانی دارند یا خیر به کار برده شد. پژوهشگرانی نظیر بی و بوید^۶ (۲۰۰۷) اعتقاد دارند که نظریه ی ذهن همگام با سن

^۱ - Rieffe, Ketelaar, Wiefferink

^۲ - Ibanez Huepe, Gempp, Gutiérrez Rivera-Rei, Toledo

^۳ - Hawkins, Trobst

^۴ - Decety, Jackson

^۵ - Flavell, Flavell, Green

^۶ - Bee & Boyd

کودکان پیشرفت می نمایند به طوری که در حدود ۳ سالگی قادر هستند تا بین آنچه دیگران می خواهند (امیال) و آنچه دیگران انجام می دهند (رفتار) پیوند برقرار کنند اما آنها قادر به درک ماهیت باورهای دیگران نیستند.

ولمن، کراس و واتسون^۱ (۲۰۰۱) در خصوص اهمیت تئوری ذهن معتقد هستند که تئوری ذهن پیش نیازی برای درک محیط اجتماعی و درگیری در رفتارهای اجتماعی رقابت آمیز است. توانایی بالقوه برای داشتن تئوری ذهن امری فطری است ولی تجربه اجتماعی فرد در خلال سال های متمادی زندگی باعث می شود برخی از افراد دارای تئوری ذهن قوی تر و کارآمدتر باشند. پژوهش ها نشان می دهد که کودکان عادی در حدود سن ۴ تا ۵ سالگی تئوری ذهن را کسب می کنند. استدلال تئوری ذهن در ۷-۱۰ سالگی کامل شده و دسترسی کامل به تئوری ذهن در ۱۱-۱۰ سالگی دوران نوجوانی اتفاق می افتد (میلر^۲، ۲۰۰۹ و کورکماز^۳ ۲۰۱۱). تحقیقات و پژوهش های زیادی در مورد تفاوت کودکان و بزرگسالان انجام شده و نتایج شناخته است (کورکماز، ۲۰۱۱) بنابراین اوایل نوجوانی مرحله خوبی برای آزمایش تفاوت های فردی تئوری ذهن است (ایبانز، هوپی، جمپ، قوتیرز، ریورری و تولدو، ۲۰۱۳) رفتارهای اجتماعی به نظر می رسد به شدت تحت تاثیر تفاوت های جنسیتی قرار دارد (بار آن -کوهن^۴، ۲۰۰۹) همچنین این مفروض است که تفاوت های جنسیتی تئوری ذهن را نیز تحت تاثیر قرار می دهد سطح بالای تئوری ذهن در زنان مشاهده شده که شاید بتوان از طریق ظرفیت مغزی آنان برای همدلی تبیین کرد (بار آن -کوهن، ۲۰۰۹). توجه داشته باشید این به این معنی نیست که جنسیت به تنهایی رابطه مستقیم بر روی تئوری ذهن دارد بلکه همچنین از طریق همدلی تاثیر غیرمستقیم بر روی تئوری ذهن دارد و با کمال تعجب تعداد کمی مطالعه برای بررسی اینکه نشان دهند

^۱ - Wellman, Cross, Watson

^۲ - Miller

^۳ - Korkmaz

^۴ - Baron-Cohen

جنسیت در تئوری ذهن تاثیر دارد انجام شده و قابل ذکر است که در ایران هیچ پژوهشی در زمینه تاثیر جنسیت بر تئوری ذهن انجام نشده است. همدلی (به عنوان واکنش هیجانی به حالات روانی دیگران) مقدم و کمی پیچیده تر از مهارت تئوری ذهن است و در نهایت نیازمند یک استنتاج شناختی در مورد حالات ذهنی دیگران است (کورکماز، ۲۰۱۱) بنابراین همدلی به طور معمول جزئی لازم از تئوری ذهن است (بار آن - کوهن، ولورج، اسکالی، لاوسون و اسپونگ^۱، ۲۰۰۱). مطالعات علوم اعصاب در مورد همدلی که در آن شرکت کننده گان یک فرد در حال درد را مشاهده می کردند (سینگوگر^۲، ۲۰۰۶) نشان می دهد که همدلی و تئوری ذهن به مناطق مغزی مشابهی محدود هستند ولی متعلق به شبکه های عصبی متفاوت هستند. در پژوهشی در حالی که مردان در حال انجام دادن تکالیف مربوط به تئوری ذهن بودند قانع شدند تا ویژگی های سازگار با نقش سنتی جنسیت زن (به عنوان مثال همدلی) را آشکار کنند که در انجام این کار مردها در زمینه تئوری ذهن رشد نشان دادند، این مدارک و شواهد نشان می دهد که همدلی و نه تنها جنسیت مرتبط با تئوری ذهن است (سینگوگر، ۲۰۰۶).

پژوهش های پلاری نشان داد که نوجوانانی که نمره بالاتری در همدلی به دست آوردند در آزمون تئوری ذهن نیز نمره بالاتری داشتند (علی اکبری، کاکو جویباری، امیرآبادی، شقاقی، زارع و خالقی، ۱۳۹۲) بیل و پروکتور (۲۰۰۷) که در پژوهشی به بررسی تئوری ذهن و همدلی پرداخته بودند نشان دادند که بین این دو متغیر رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد و نیز افرادی که در زمینه تئوری ذهن عملکرد بهتری داشتند در زمینه همدلی نیز عملکرد آنها خوب بوده است (پروکتور و بیل، ۲۰۰۷). مطالعات متعددی تئوری ذهن را در شرایط روانشناختی آزمایش کردند (اوتیسم، اسپرگر، اسکیزو فرنیا، عقب ماندگی ذهنی، آسیب مغزی، ناتوانی های ارتباطی، ADHD، اختلالات دو قطبی، اختلالات زبانی و زمینه های متفاوت دیگر) ولی همه

^۱ - Baron-Cohen, Wheelwright, Scahill, Lawson and Sping

^۲ - Singer

آنها تئوری ذهن را بدون در نظر گرفتن جنسیت که متغییری هست که می تواند به عنوان متغییر تعدیل کننده باشد. با توجه به مطالبی که ارائه شد جنسیت به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر روی تئوری ذهن تاثیر دارد و بخاطر اینکه در این زمینه در کشور ایران پژوهشی انجام نشده لذا در این پژوهش هم سوالی اصلی بررسی رابطه بین جنسیت و همدلی در پیش بینی تئوری ذهن در بین دانش آموزان دختر و پسر بود.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش را نیز کلیه کودکان پایه دوم و سوم دبستان دوره ابتدایی شهر اردبیل در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ جامعه پژوهشی حاضر را تشکیل می داد. از این جامعه آماری تعداد ۲۰۰ دانش آموز ۱۰۰ دختر (۵۰ درصد) و ۱۰۰ پسر (۵۰ درصد) به عنوان نمونه انتخاب گردیدند که ۴۳ نفر (۲۱,۵ درصد) ۸ ساله ، ۹۲ نفر (۴۶ درصد) ۹ ساله و ۶۵ نفر (۳۲,۵ درصد) ۱۰ ساله بودند. به این صورت که از بین ۲ ناحیه آموزشی ناحیه ۱ به تصادف انتخاب شد از آن ناحیه ۴ مدرسه به تصادف انتخاب شد. کلیه دانش آموزان پایه های دوم و سوم ابتدایی این مدارس در پژوهش شرکت نمودند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه (همدلی - بهر و تحلیل) کودکان، پرسشنامه ذهن خوانی از روی چشم های بار آن و کوهن استفاده شد. و اطلاعات بدست آمده با استفاده از روش همبستگی پیرسون، رگرسیون چند گانه و T مستقل تحلیل گردید.

ابزار پژوهش

آزمون ذهن خوانی از روی چشم های بار آن - کوهن (۲۰۰۱): آزمون ذهن خوانی از روی چشم ها (بار آن - کوهن ۲۰۰۱) شامل ۲۸ تصویر از ناحیه صورت که شامل چشم ها می باشد و به صورت ۴ گزینه ای که هر گزینه نشان دهنده ی حالت ذهنی است. هر تصویر به صورت کامپیوتری به شرکت کننده گان ارائه می گردد و از شرکت کننده گان پرسیده می شود کدام گزینه از میان چهار گزینه بهترین توصیف کننده این

است که فرد براساس حالت چشم هایش چه فکری یا چه احساسی دارد. این آزمون برای اولین بار در ایران توسط سعیدی، نوروزی، بافنده، طاهری و فرهنگ (۱۳۹۳) ترجمه و مورد استفاده قرار گرفت.

آزمون همدلی: این مقیاس توسط ایزنبرگ و همکاران براساس مقیاس برینانت مربوط به ۱۹۸۲ ساخته شده است این مقیاس که توسط کودک تکمیل می شود از ۱۵ گویه با مقیاس درجه بندی ۳ نمره ای تشکیل شده است به این صورت که برای هرگویه عبارت (من هم همینطور هستم) نمره ۳، (گاهی اوقات من هم این طور هستم) نمره ۲ و (اصلاً اینطور نیستم) نمره یک می گیرد نمرات افراد بین ۱۵ و ۴۵ می باشد ایزنبرگ و همکاران آلفای ۰/۷۶ را برای پایایی این مقیاس گزارش کردند (ایزنبرگ و همکاران، ۱۹۹۱). این پرسشنامه توسط مهدی رحیمی و دکتر فریده یوسفی در سال ۱۳۸۸ با عنوان الگوی ارتباطی خانواده در همدلی و خویشنداری فرزندان انجام گرفته است به فارسی ترجمه گردیده است نتایج تحلیل عامل به روش مولفه های اصلی با معناداری ($p < 0/001$) نتایج آزمون های کایرز - مایر - اوکلین ($kmo = 0/90$) و کرویت بارتلت ($bts = 2431$) وجود یک عامل کلی مقیاس را تایید کرده است ضریب آلفای ۰/۸۳ نیز بیانگر پایایی مطلوب مقیاس است (رحیمی و یوسفی، ۱۳۸۹، ص ۴۳۸). در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد.

یافته ها

آماره های توصیفی کلیه متغیرهای تحقیق در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. شاخص های توصیفی همدلی و تئوری ذهن

گروه	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	skew	کمترین	بیشترین
پسر	همدلی	۲۸/۵۱	۳/۵	- ۰/۴۴۸	۱۸	۳۷
	تئوری ذهن	۴۰/۴۴	۲/۴۲	۱/۰۱۱	۳۶	۵۱
دختر	همدلی	۲۹/۵۶	۲/۹	- ۰/۸۱۱	۲۰	۳۴
	تئوری ذهن	۴۱/۴۸	۳/۷	- ۰/۰۱۵	۲۴	۴۹

همانطور که در جدول (۱) قابل مشاهده است میانگین نمرات دختران به ترتیب در متغیرهای همدملی و تئوری ذهن (۲۹/۵۶، ۴۱/۴۸) از میانگین نمرات پسران به ترتیب در متغیرهای همدملی و تئوری ذهن (۲۸/۵۱، ۴۰/۴۴) بالاتر است.

جدول ۲. خلاصه آزمون ضریب همبستگی پیرسون

متغیرها	تئوری ذهن	جنسیت	همدملی
تئوری ذهن	-		
جنسیت	*.۱۶۳	-	
همدملی	**۰.۳۰۹	*.۱۶۰	-

سطح معنی داری در سطح ۰/۰۱

همانطور که در جدول ۲ قابل مشاهده است، بین دو متغیر همدملی و تئوری ذهن همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد. لذا می توان گفت چون $r = -0.309$ ، $r = 0.01$ $(P <)$ است یعنی با افزایش همدملی تئوری ذهن نیز افزایش می یابد. همچنین بین دو متغیر جنسیت و تئوری ذهن رابطه مثبت و معناداری وجود دارد $(r = -0.163)$ ، $r = 0.05$ $(P <)$.

فرضیه تحقیق بیانگر این است که متغیرهای جنسیت و تئوری ذهن به طور معنادار می توانند همدملی را در دانش آموزان پیش بینی کنند. برای آزمون فرضیه پژوهشی از روش رگرسیون همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد که ضریب تعیین متغیرهای پیش بین برابر است با $R^2 = 0.87$. این میزان همبستگی و ضریب تعیین با $0.04 / 12 =$ $F(2, 197)$ در سطح $P < 0.01$ معنی دار است. بنابراین متغیرهای پیش بین قادرند متغیر ملاک را به طور معنادار پیش بینی کنند. به تعبیر دیگر این متغیرها 0.87 از تغییرات متغیر ملاک را به طور معنی دار پیش بینی می کنند.

جدول ۳. پیش بینی همدلی از روی شاخص های کلی جنسیت و تئوری ذهن

مدل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده بتا	T	P
	B	خطای معیار			
ثابت	۳۳/۸۸۲	۲/۱۳۹	-	۱۵/۸۳۷	۰/۰۰۰
جنسیت	۰/۷۴۴	۰/۴۳۴	۰/۱۱۷	۱/۷۱۳	۰/۰۸۸
تئوری ذهن	۰/۲۸۲	۰/۰۶۶	۰/۲۹۰	۴/۲۵۷	۰/۰۰۰

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، متغیر تئوری ذهن سهم بیشتری در تبیین همدلی دارند. در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای جنسیت و همدلی و تئوری ذهن رابطه چندگانه وجود دارد، و تئوری ذهن بیشترین سهم را در پیش بینی همدلی دارد.

جدول ۴. مقایسه همدلی و تئوری ذهن در بین دانش آموزان دختر و پسر

متغیر	گروه	N	T	df	p
همدلی	پسر	۱۰۰	۲/۲۸۵	۱۹۸	۰/۰۲۳
	دختر	۱۰۰			
تئوری ذهن	پسر	۱۰۰	۲/۳۲۸	۱۹۸	۰/۰۲۱
	دختر	۱۰۰			

* ۱۹۸ و ۲ = dfs

برای بررسی تفاوت بین دو گروه از آزمون تی مستقل استفاده شده است که $p > ۰/۰۵$ ، $p = ۰/۳۱۳$ Levenes نشان از برابری واریانس ها داشت و نتایج بترتیب برای متغیرهای همدلی و تئوری ذهن : $t = ۲/۲۸۵$ ، $df = ۱۹۸$ و $p = ۰/۰۲۳$ ، $df = ۱۹۸$ ، $t = ۲/۳۲۸$ ، $p = ۰/۰۲۱$ بود که میزان متغیرهای همدلی و تئوری ذهن در دانش آموزان

دختر و پسر بطور آماری متفاوت است بعبارت دیگر میزان همدلی و تئوری ذهن دانش آموزان دختر بیشتر از دانشجویان پسر است (میانگین ها در جدول ۱).

بحث و نتیجه گیری

با توجه به این که تمامی پژوهش ها در ایران در زمینه رابطه بین تئوری ذهن و همدلی بدون در نظر گرفتن جنسیت که می تواند به عنوان متغییر میانجی باشد انجام گرفته لذا هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه بین جنسیت و تئوری ذهن در پیش بینی همدلی بود.

با توجه به نتایج به دست آمده مشاهده شد رابطه مثبت و معناداری بین همدلی و تئوری ذهن وجود دارد به عبارتی دیگر یعنی افرادی که در همدلی عملکرد بهتری داشته اند عملکرد آنها در تئوری ذهن نیز بهتر بوده است. یافته های این پژوهش با یافته های فلاول و همکاران (پرنر ، لانگ و استامر ، ۲۰۰۷ ، کاربندال و لويس ، ۲۰۰۶) علی اکبری و همکاران (۱۳۹۲) ، میر حساری و همکاران (۱۳۹۳) و اگوستین ابانز و همکاران (۲۰۱۳) همسو بوده است .

یرمیا و همکاران در سال ۱۹۹۸ به بررسی کارکردهای تئوری ذهن در روابط بین افراد پرداخته و اشاره کرده اند که تئوری ذهن در تمامی تعاملات انسانی به ویژه در درک ، تبیین و پیش بینی رفتار دیگران و همدلی افراد با دیگران نقش اساسی را ایفا می کند (یرمیا ، سولومون کالوی ، شولمن و پیلووسکی ، ۱۹۹۶). از طرفی یافته های حاصل از پژوهش بر نقایص افراد اتیسم (گارفیلد ، پترسون و پری ، ۲۰۰۱) و اسپرگر روابط بین عدم توانایی در همدلی با دیگران و نقص عملکرد در آزمون های تئوری ذهن را تایید کرده اند (اوزونوف، روگرس و پنینگتون، ۱۹۹۱). تئوری ذهن به فرد دو توانایی را ارائه می کند ، اول اینکه به فرد کمک می کند تا بتواند ذهن دیگران را بخواند ، این توانایی به فرد کمک می کند حالت ذهنی افراد را حدس بزند و بهترین وجه ممکن با آنها همدلی کنند (علی اکبری و همکاران ، ۱۳۹۲) و از سوی

دیگر با توجه به تعریف تئوری ذهن به فرد کمک می کند تا پاسخی موثر و همدلانه به دیگران ارائه دهد (۳۰). این مهارت به کودکان این امکان را می دهد تا در زمان نیاز با دیگران همدلی کنند (علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۲). گمبینی در پژوهشی بیان داشته که بعد شناختی همدلی ناشی از توانایی ذهن خوانی (تئوری ذهن) کودکان است (گامبینی، باربیری و اسکارون، ۲۰۰۴). در زمینه عصب شناسی؛ نیز شواهدی در تایید رابطه بین این دو متغیر وجود دارد، مطالعاتی که با استفاده FMRI انجام شده بیان داشته که فعالیت نواحی مختلف پیشانی در پاسخ همدلانه (جنرود، ۱۹۹۷) و تئوری ذهن درگیر است (کاستلی، ۲۰۰۲) و آسیب در ناحیه پیشانی سبب می گردد فرد نتواند پیام های هیجانی را درک کرده و به آنها پاسخ دهد و نمره فرد در آزمون همدلی و تئوری ذهن کاهش می یابد (علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۲).

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که بین دو گروه از دانش آموزان دختر و پسر از نظر متغیرهای تئوری ذهن و همدلی تفاوت معنی داری وجود دارد به طوری که میانگین ها نشان داد دانش آموزان دختر سطح بالایی از تئوری ذهن و همدلی را نسبت به دانش آموزان پسر داشتند.

رفتارهای اجتماعی به نظر می رسد به شدت تحت تاثیر تفاوت های جنسیتی قرار دارد (باران - کوهن ۲۰۰۹) همچنین این مفروض است که تفاوت های جنسیتی، تئوری ذهن را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. همان طور که پژوهش حاضر و همسو با این پژوهش یافته های باران - کوهن (۲۰۰۹)، باران - کوهن (۲۰۰۱) و ابانز و همکاران (۲۰۱۳) نشان دادند که زنان سطح بالایی از تئوری ذهن را نشان دادند که شاید بتوان از طریق ظرفیت مغزی خانم ها برای همدلی تبیین کرد. از طرف دیگر یادگیری اجتماعی از این طریق که خانم ها بیشتر برای همدلی، تئوری ذهن و ارتباط تشویق می شوند می تواند در این تفاوت موثر باشد.

در نهایت نتایج نشان دادند که جنسیت و تئوری ذهن به خوبی می توانند همدلی را پیش بینی کنند که در این بین تئوری ذهن پیش بینی کننده بهتری برای همدلی بود. رفتارهای اجتماعی به نظر می رسد به شدت تحت تاثیر تفاوت های جنسیتی قرار دارد

(بار آن -کوهن ، ۲۰۰۹) همچنین این مفروض است که تفاوت‌های جنسیتی تئوری ذهن را نیز تحت تاثیر قرار می دهد سطح بالای تئوری ذهن در زنان مشاهده شده که شاید بتوان از طریق ظرفیت مغزی آنان برای همدلی تبیین کرد (بار آن -کوهن ، ۲۰۰۹). این به این معنی نیست که جنسیت به تنهایی رابطه مستقیم بر روی تئوری ذهن دارد بلکه همچنین از طریق همدلی تاثیر غیرمستقیم بر روی تئوری ذهن دارد.

محدودیت ها و پیشنهادات

با توجه به اینکه تحقیقات گذشته نشان دادند که تفاوت های فرهنگی در اکتساب تئوری ذهن مشاهده شد (به طور مثال ، ویندن ، ۲۰۰۰) بنابراین نتایج پژوهش باید با احتیاط به سایر مناطق کشور مخصوصا قومیت های غیر ترک تعمیم داده شود. همچنین تاکید مدارس بر صمیمت در روابط بین دانش آموزان و معلمان و نیز مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای مدرسه راه مناسبی برای افزایش مهارتهای همدلی می تواند باشد همچنین می توان با آموزش مهارتهای تئوری ذهن این مولفه را نیز افزایش داد.

منابع

رضایی میرحساری ،علی. حسن زاده ،حسن . غباری بناب، باقر . شیخ محمدی عباس (۱۳۹۳). رابطه بین نظریه ذهن و همدلی در دانش آموزان با آسیب شنوایی و بهنجار ، شنوایی شناسی . شماره ۵. ۴۴-۵۱ .

علی اکبری ، مهناز. کاکو جویباری ، علی اصغر . امیرآبادی ، فاطمه . شقاقی ، فرهاد . زارع ،نوشین .خالقی ، فائزه (۱۳۹۲) بررسی نقش تئوری ذهن و کارکردهای اجرایی در پیش بینی همدلی. فصلنامه تازه های علوم شناختی . شماره ۲ . ۱۰-۱

- Baron-Cohen, S. (2009). Autism: The empathizing–systemizing (E–S) theory. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1156, 68–80.
- Baron-Cohen, S., & Wheelwright, S. (2004). The empathy quotient: An investigation of adults with Asperger syndrome or high functioning autism, and normal sex differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34(2), 163–175.

- Baron-Cohen, S. Wheelwright, S. Scahill, V. Lawson, J. and Spong, A. (2001). Are intuitive physics and intuitive psychology independent? A test with children with Asperger Syndrome. **Journal of Developmental and Learning Disorders** 5:47-78
- Bee, H. & Boyd, D. (2007). The developing child. (11th ed.). **New York: Pearson**
- Bryant B (1982). An index of empathy for children and adolescents. **Child Development**;53:413-425.
- Castelli F, Frith C, Happe F, Frith U(2002). Autism, Asperger syndrome and brain mechanisms for the attribution or mental states to animated shapes. **Brain**;125(Pt 8):1839-49.
- Carpendale J, Lewis C(2006). How children develop social understanding. **Oxford, UK: Blackwell.**
- Chan E. (2008).The roles of theory of mind and empathy in the relationship between dysphoria and poor social functioning. [Dissertation]. Kingston: **Department of Psychology Queen's University.**
- Decety J, Jackson PL.(2006). A Social _Neuroscience Perspective on Empathy. **Association for Psychological Science Journal**;15(2):54-58.
- Garfield JL, Peterson CC, Perry T.(2001) Social Cognition, Language Acquisition and the Development of the Theory of Mind. **Mind & Language**;16(5):494-541.
- Gambini O, Barbieri V, Scarone S.(2004) Theory of Mind in schizophrenia: First person vs third person perspective. **Consciousness and Cognition**;13:39-46.
- Flavell JH, Flavell ER, Green FL.(1983) Development of the appearance-reality distinction. **Cognitive Psychology**;15:95-120.
- Hawkins KA, Trobst KK.(2000) Frontal lobe dysfunction and aggression. **Aggression and Violence Behavior Journal**;52:156-74.
- Ibanez A, Huepe D, Gempp R, Gutiérrez V, Rivera-Rei A, Toled MI.(2013) Empathy, sex and fluid intelligence as predictors of theory of mind. **Pers Individ Dif**;54(5):616-21
- Jeannerod M.(1997). The cognitive neuroscience inaction. **Oxford: Blackwell Publishers Ltd;**
- Korkmaz, B. (2011). Theory of mind and neurodevelopmental disorders of childhood. **Pediatric Research**, 69(5 Pt 2), 101R-108R.
- Miller, S. A. (2009). Children's understanding of second-order mental states. **Psychological Bulletin**, 135(5), 749-773
- Rieffe C, Ketelaar L, Wiefferink CH.(2010).Assessing empathy in young children: Construction and validation of an Empathy Questionnaire (EmQue). **Pers Individ Dif**;49(5):362-7.
- Ozonoff S, Rogers SJ, Pennington BF.(1991). Asperger's syndrome:

- evidence of an empirical distinction from high-functioning autism. **Child psychological Psychiatry November**; 32(7):1107_22.
- Perner J, Lang B, Stummer S. (1998). Theory of mind and executive function: Which depends on which. Unpublished manuscript, **University of Salz burg**.
- Proctor T, Beail N. (. 2007). Empathy and theory of mind in offenders with intellectual disability. **J Intellect Dev Disabil**;32(2):82-93.
- Singer, T. (2006). The neuronal basis and ontogeny of empathy and mind reading: Review of literature and implications for future research. **Neuroscience and Biobehavioral Reviews**, 30(6), 855–863.
- Wellman, H.M.; Cross, D. & Watson J. (2001). Meta- analysis of theory of mind development the truth about false brief. **Child Development**, 72(3), P:655-684.
- Yirmiya N, Solomonica-Levi D, Shulman C, Pilowsky T. (1996). Theory of mind abilities in individuals with autism, Down syndrome, and mental retardation of unknown etiology: The role of age and intelligence. **Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines**;37:1003-14.

